

آسیب های تغییر نقش های جنسیتی بر هویت خانواده

زهرا خانمرادی^۱

چکیده

پذیرش نقش ها و مسئولیت ها در زندگی سنتی و همچنین زندگی اسلامی بر اساس ویژگی ها و توانایی های خدادادی و منطبق بر روحیات و خلقیات هر جنس تقسیم شده است. در این تقسیم، کارهای مربوط به درون منزل که با خلق و روحیات و نیز توانایی های فطری زنان سازگار هستند بر عهده زنان گذاشته شده و کار های بیرون از منزل و مواجهه با مشکلات که توان و قدرت بیشتری را می طلبد بر دوش مردان می باشد. بر هم زدن این تقسیم کار جنسیتی از آن جهت که متناسب و مطابق با خلقیات و روحیات و توانایی های زن یا مرد نیست، آسیب هایی به دنبال دارد که هویت خانواده را هدف می گیرد و هویت آنرا دستخوش تغییرات کرده و موجب بر هم زدن تعادل در خانواده می شود. این پژوهش با روش توصیفی-تحلیلی و با استفاده از مطالعات کتابخانه ای گردآوری شده است و نتایج حاصله از آن حاکی بر آن است که آسیب هایی که از تغییر نقش جنسیتی متوجه هویت خانواده می شوند متعددند اما اختلال در روابط و نیز اختلال در تربیت فرزندان آسیب دو چندان بر هویت خانواده میگذارد.

واژگان کلیدی: آسیب، تغییر نقش، خانواده، نقش جنسیتی، هویت.

مقدمه

گسترش فمینیسم و اندیشه های فمینیستی در تمامی جوامع به ویژه جوامع مسلمان، موجب تغییر در ساختار جنسیتی خانواده شده است. اگرچه که در ابتدا این اندیشه با هدف احیای حقوق پایمال شده زنان و مطالبه حق برابری زنان با مردان شکل گرفت، اما رفته رفته و به مرور زمان اندیشه های کجروی و شانه خالی کردن زنان در قبال مسئولیت های شان در اندیشه و این مکتب نمایان شد به گونه ای که بیان میداشتند آنچه که موجب زایل

طلبه سطح دو حوزه علمیه تخصصی الزهرا (س) شهرستان صحنه، استان کرمانشاه.

¹ zm32440122gmail.com

شدن و پایمال شدن حقوق زنان در قبال مردان شده است نقش مادری و همسری زنان در خانه است و اگر زنان همچون مردان از این دو نقش رهایی پیدا کنند می توانند آزادانه در جوامع در کنار مردان به فعالیت های اجتماعی پرداخته و از استقلال مالی برخوردار شوند. به دنبال این استحقاق حق، زنان بسیاری در سرتاسر دنیا برای رسیدن به برابری با مردان به پذیرش نقش های مردانه پرداخته و از نقش مادری و همسری خود فاصله گرفتند و بدین سان تغییر در نقش های جنسیتی در خانواده ها شکل گرفت که مشکلات و آسیب هایی را بر هویت خانواده به دنبال داشت.

در پیشینه موضوع میتوان به آثاری چون هویت و نقش های جنسیتی از محمدرضا زیبایی نژاد اشاره نمود که نویسنده در آن به بررسی مواردی چون تفاوت های تکوینی و تأثیر آن بر هویت جنسی و نقش های جنسیتی؛ نقاط تمایز دیدگاه اسلامی از دیدگاه های رقیب در بحث هویت جنسی و تأثیر آن بر الگوی تقسیم نقش ها؛ دیدگاه اسلام درباره نقش های جنسیتی، خاستگاه آن و آثار رعایت یا عدم رعایت الگوی تفکیک نقش های جنسیتی پرداخته است. و یا آثاری چون «نقش خودکارآمدی عمومی و نقش های جنسیتی مردانگی و زنانگی در سرسختی روان شناختی» از سهیلا هاشمی و ام البنین احمدی که در آن موضوعاتی چون سرسختی روان شناسی و خودکارآمدی عمومی و ارتباط آنرا با پذیرش یا رد نقش های جنسیتی را مورد تحقیق و بررسی قرار داده اند و نیز اثر «بررسی ارتباط میان رفتار جنسی و طرحواره های نقش جنسیتی زنان و مردان در خانواده» از اکرم خمسه ای را میتوان نام برد که به بررسی مواردی چون رضایت مندی، نارضایت مندی از رفتار جنسی برحسب نقش های جنسی در زنان و مردان پرداخته است.

آنچه که این پژوهش را از سایر پژوهش های دیگر متمایز میکند این است که آسیب هایی را که در نتیجه ی تغییرات جنسیتی بر پیکره ی هویت خانواده وارد می شوند را مورد تحقیق و بررسی قرار داده است.

اهمیت موضوع زمانی مشخص می شود که در زندگی سنتی و نیز زندگی اسلامی تقسیم وظایف و مسئولیت ها در خانواده ها مطابق با توانایی ها و استعداد های فطری و خدادادی شکل گرفته است. به گونه ای که زنان از عاطفه و محبت بیشتری برخوردارند برای مراقبت از فرزندان و انتشار محبت در خانواده خلق شده اند و انجام کارهای طاقت فرسای بیرون از منزل برای روحیه لطیف آنان بسیار سخت و سنگین است که موجب شکستگی آنان و همچنین از بین رفتن سرمایه جوانی آنان می شود. برای مردان نیز تبعات سنگینی دارد که در این پژوهش مورد مطالعه زنان می باشند. بنابراین اگر تعادل و تقسیم کاری که از دیر باز در میان خانواده ها در بین زن و مرد حاکم بوده است بر هم بخورد هویت خانواده که اعم از زن و مادری است که گرما بخش محیط خانواده است و مردی است که نان آور و تکیه گاه امنیتی خانواده است آسیب های جدی وارد می شود.

آسیب های تغییر جنسیتی بر هویت خانواده چیست؟

تغییر های جنسیتی در هویت خانواده چه اهمیتی دارند؟

از جمله آسیب هایی که بر هویت خانواده در اثر تغییرات جنسیتی وارد می شوند شامل چه مواردی هستند؟ هدف از نگارش این پژوهش بررسی آسیب هایی چون ایجاد تنش و اختلاف در روابط، کاهش همکاری و مودت و مهربانی، مشکلات و فشار روحی روانی، اختلال در تربیت فرزندان و سلب آرامش است که در نتیجه تغییر های جنسیتی بر هویت خانواده وارد می شود.

1- تغییر جنسیتی

تغییر جنسیتی در لغت به معنای تحول در اموراتی است که به جنس خاصی اختصاص دارد و در اصطلاح به معنای این است که فرد با یک جنسیت انتسابی هنگام تولد (مثلاً مرد یا زن) متولد شده، اما در هنگام پذیرش نقش های متناسب با جنس او، عملکردی واژگونه دارد یا بطور غیر عمد و بدلیل اختلالات هویتی و یا عمداً و بدلیل اقتضای زندگی مدرن و امورات فمینیستی رخ میدهد.^۱

هویت در لغت ماهیت، وجود، چیستی، کیستی، نام و نشان است^۲ و در معنای اصطلاحی به مجموعه ای از ویژگی ها، باورها، ارزش ها و اهداف اشاره دارد که آن را بعنوان یک موجود منحصر به فرد معرفی میکنند.^۳

2- اهمیت و جایگاه

هویت مفهومی است که تمایز افراد با یکدیگر را مشخص و تبیین می کند و به مرور زمان سازگاری و تداوم را به دنبال می آورد. هویت خانواده از هویت دو جنس زنانگی و مردانگی تشکیل می شود و با توجه به تمایز این دو جنس از یکدیگر که هویت آنها را مشخص می کند به تمایز نقش ها و مسئولیت های آنان در محیط خانواده منجر می شود به گونه ای که هویت خانواده در گرو رفتار جنسی زن و مرد متناسب با جنسیت خودشان است.^۴

^۱ ویکی پدیا

^۲ عمید، فرهنگ فارسی عمید، ج ۲، ص ۷۱۱.

^۳ معین، فرهنگ فارسی معین، ص ۹۸۲.

^۴ میرفردی، ولی نژاد، « مطالعه نقش تفاوت های جنسیتی در ابعاد دینداری دانشجویان»، ص ۲.

رفتار جنسی جنبه مهمی از کیفیت زندگی به ویژه زندگی زناشویی است. منظور از رفتار جنسی ترکیبی از مفاهیم، نگرش ها، تجربه ها، فعالیت ها، احساسات و اندیشه های همراه با آن است که هویت زن و مرد و به تبع هویت خانواده را تشکیل می دهد. تفاوت زنان و مردان تا حد زیادی از طریق نقش های جنسیتی که متناسب با جنسیت آنان است و متقبل می شوند و نیز متغیر های فرهنگی که بر آن تاثیر می گذارد، تعیین می شود.^۱

هویت مردان در خانواده در فرهنگ اسلامی به ایفای نقش های مسلط، مهاجم، مقتدر و عقلانی می انجامد و هویت زنانه در گرو نقش های منفعل، تاثیر پذیر، تسلیم و مبتنی بر عواطف و احساسات شکل می گیرد و به تبع از این نوع هویت هاست که نقش ها و مسئولیت ها در محیط خانواده متناسب با نوع جنسیت و توانایی های جنسیتی و هویتی فرد تقسیم و تعیین می شود.^۲

بعنوان مثال در زندگی سنتی و نیز فرهنگ دینی زنان به ایفای نقش هایی مانند انجام خدمات خانگی، حمایت عاطفی و مراقبت از دیگر اعضای خانواده می پردازند. همچنین بعنوان یک مادر یا همسر تسهیل کننده و آرامش بخش محیط خانواده هستند. مردان نیز باید نقش تامین کننده نیازهای افراد خانواده و حامی مالی و امنیتی آنان باشند و با توجه به نقش پدری به تربیت فرزندان بپردازند که این نقش ها متناسب با جنسیت و روحیات و خلق و خو و فطرت و نیز توانایی های خدادادی آنها تعیین شده است.^۳

بهترین سند برای اثبات این ادعا نظر به تقسیم کار حضرت علی و حضرت فاطمه است که کار های درون منزل را با توجه به خلیقات زنانه برای حضرت فاطمه قرار داده شد و نیز کارهای بیرون از منزل را که مستلزم نوعی صلابت مردانه و توانایی های جسمی و فیزیکی مردانه است را به عهده حضرت علی گذاشته شد.

امام باقر (ع) فرمودند: «إِنَّ فَاطِمَةَ عَلَيْهَا السَّلَامُ ضَمِنَتْ لِعَلِيِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ عَمَلَ الْبَيْتِ وَالْعَجِينَ وَالْخُبْزَ وَقَمَّ الْبَيْتِ وَضَمِنَ لَهَا عَلِيُّ عَلَيْهِ السَّلَامُ مَا كَانَ خَلْفَ الْبَابِ نَقْلَ الْخَطَبِ وَأَنْ يَجِيءَ بِالطَّعَامِ»^۴ چون حضرت علی و فاطمه صلوات الله علیهما ازدواج کردند، کارها را بین خود تقسیم نمودند، کارهای مربوط به داخل منزل را

خمسه ای، « بررسی ارتباط میان رفتار جنسی و طرحواره های نقش جنسیتی در دو گروه از دانشجویان متأهل: مقایسه رفتار جنسی زنان و مردان در خانواده»، ص 2.

^۲ عاملی رضایی، « کلیشه های جنسیتی نقش های خانوادگی در چند متن تعلیمی منثور»، ص 1.

^۳ اشترایه، مهدویان، خدابخشی کولایی، « مقایسه نقش های جنسیتی و خود متمایز سازی در دانشجویان متأهل زن»، ص 2 و 3.

^۴ مجلسی، بحارالانوار، ج 43، ص 31، ح 38

حضرت فاطمه سلام الله عليها عهده دار آن گردید؛ و آنچه را که مربوط به بیرون منزل بود امام علی علیه السلام پذیرفت.»

بنابراین نقش های جنسیتی متناسب با جنس در محیط خانواده تعیین میکند که آن گونه که از شخص انتظار می رود که بر اساس جنسیت اش رفتار کند، لباس بپوشد، صحبت کند، نقش و مسئولیت بپذیرد و روابطش را پیش ببرد. در واقع مردان و زنان از نظر کارکرد مغز، فیزیک و موقعیت های روانشناختی متفاوت هستند به گونه ای که در اکثر موارد توانایی های این دو جنس با یکدیگر تفاوت داشته و در کنار یکدیگر نقش مکملی دارند که اگر هر جنس وظیفه و مسئولیت متناسب با جنس خود را متقبل شود در محیط خانواده یک نظم و ترتیب حاکم می شود که نظام خانواده راسمان می بخشد و آنرا از بی نظمی و پراکندگی و آسیب هایی که متوجه آن است در امان نگه میدارد.¹

3- آسیب های تغییر جنسیتی در هویت خانواده

3-1) ایجاد تنش و اختلاف در روابط

تفاوت های فیزیولوژیکی زن و مرد، به صورت قهری و طبیعی در آفرینش زن و مرد، قابل تصور بوده و به لحاظ وجودی هم انکارناپذیر است. تفاوت در احساسات، توانایی های فکری و احساسی و ... نیز، قابل تصور است که بر غلبه تعقل بر احساسات در نوع مردان و غلبه احساسات بر تعقل در نوع زنان تأکید نموده و آن را مستند تفاوت در مسئولیت ها و نقش های آنها می شمارد. بر اساس همین ویژگی ها و صفات فطری و ذاتی است که نقش ها در میان همسران متفاوت و مکمل یکدیگر است.²

نقش جنسیتی زن در خانواده یکی نقش مادری و دیگری نقش همسری است و این دو ناشی از هویت مادری و هویت همسری زن در خانواده هستند. نقش جنسیتی مرد در خانواده نیز یکی نقش همسری و دیگری نقش پدری است که هر دو مستلزم برخورداری از روحیه و توانایی جسمی برای پشتیبانی مالی و امنیتی است. مردان از نظر جسمی قوی ترند و در مقابل زنان از نظر روانی، حساس و ضعیف هستند.³

¹ ایروانی، « کلیشه ها و نقش های جنسیتی در جامعه ما»، ص 1.

² الهی دوست و دیگران، « مقایسه و ارزیابی نقش های جنسیتی در فرهنگ قرآن کریم»، ص 1 و 2 و 3 به اختصار.

³ حاج امینی و دیگران، « نقش آزادی های سیاسی در نابرابری های جنسیتی: مشاهدات جهانی»، ص 6.

همسر و فرزندان دچار تنش و اختلاف می شود. در مقابل مردان نیز که از روحیه فرزند پروری کمتری برخوردارند و مهر و عاطفه مادری در فطرت آنها وجود ندارد در مقابل مراقبت از آنان تاب نمی آورند و همچون مادر مهر و عطوفت از خود نشان نمی دهند و گاه ممکن است در مقابل بهانه جویی های فرزندان و بازیگوشی های معمول آنها کم طاقتی از خود نشان داده و برخوردهای تنیدی با فرزندان داشته باشند که این نیز به ایجاد تنش و اختلاف در روابط خانوادگی می انجامد.

وجود مودت و مهربانی و نیز تعامل و همکاری دو سویه ی زوجین است که به خانواده هویت خانواده بودن می بخشد. این تعامل و همکاری و مودت و مهربانی در گرو تقسیم کار عادلانه در میان اعضا و متناسب با جنسیت و ویژگی های آنان است. اگر هریک از زوجین به اختیار یا به اجبار، بار وظایف جنس مخالف را به دوش بکشد دیگر صفا و صمیمیت و نیز تعامل و همکاری سابق وجود نخواهد داشت

تقبل نقش های جنسیتی جنس مخالف از آن جهت که با خلیات و توانایی های فرد سازگار نیست و دائما وی را به شکست و یا ناکامی در انجام وظایف می کشاند باعث ایجاد حس سرخوردگی و ناکارآمدی در زوجین شده و آنها را به مشکلات روحی روانی دچار میکند این مشکلات هویت آنان را دچار آسیب کرده و از آنجا که هویت خانواده متشکل از هویت زن و مرد موجب آسیب به هویت خانواده می شود.

فرزندان عضوی از خانواده و هویت آن هستند. تربیت صحیح فرزندان در هویت بخشی به خانواده اهمیت فراوانی دارد. زمانی که در خانواده نقش های جنسیتی تغییر پیدا کند و زن به کارهای بیرون از منزل مشغولیت پیدا کند دیگر وقت و توان کافی برای مراقبت و نگهداری از فرزندان را نخواهد داشت و فرزندان از آغوش پر مهر مادری که حق مسلم آنان است محروم خواهند شد و بدلیل عدم ارتباط موثر با مادر به انواع و اقسام اختلالاتی که متوجه کودکان است دچار می شوند و هویت آنها را تحت تاثیر قرار می دهد.

از جمله مواردی که هویت خانواده را تشکیل می دهد حاکمیت آرامش در خانواده است. وجود تعارض در میان قابلیت های جنسیتی و نقش های جنسیتی و ایجاد تغییر در نقش های جنسیتی در محیط خانواده بنا به دلایلی که پیشتر به آنها اشاره شد نظیر ایجاد تنش و اختلاف در روابط خانوادگی، کاهش همکاری و مودت و مهربانی در میان اعضا، ایجاد مشکلات و فشارهای روحی روانی و اختلال در تربیت فرزندان همگی موجب سلب آرامش از خانواده می شود.

اشتغال زنان در کنار مردان سبب می شود تا زنان زمان کافی و انرژی کافی برای فرزندآوری و فرزند پروری نداشته باشند و همین امر سبب کاهش نرخ فرزندآوری می شود.

فهرست منابع

کتابها:

*قرآن کریم

*نهج البلاغه

1. آقاههرانی، جواد، آیین زندگی و درسهای اخلاق اسلامی، قم: در راه حق، اول، 1382 ه.ش.
2. حرانی، بن شعبه، تحف العقول، (حسن زاده، صادق)، قم: آل علی (ع)، اول، 1382 ه.ش.
3. حسینی شاه عبدالعظیمی، حسین بن احمد، تفسیر اثنی عشری، تهران: میقات، اول، 1363 ه.ش.
4. خامنه ای، علی، زن و بازیابی هویت حقیقی، تهران: انقلاب اسلامی، دوم، 1390 ه.ش.
5. طاهرزاده، اصغر، زن، آنگونه که باید باشد (زن - خانواده - بحران)، اصفهان: لب المیزان، سوم، 1387 ه.ش.
6. علی پور، زهرا، اخلاق زندگی (1): مجموعه متن های برنامه ای برای گروه های خانواده و اجتماعی، قم: دفتر عقل، اول، 1388 ه.ش.
7. عمید، حسن، فرهنگ فارسی عمید، تهران: امیرکبیر، ششم، 1364 ه.ش.
8. قرائتی، محسن، تفسیر نور، تهران: مرکز فرهنگی درس هایی از قرآن، اول، 1387 ه.ش.
9. کلینی، محمد بن یعقوب، اصول کافی، (غفاری، علی اکبر)، تهران: دارالکتب الاسلامیه، چهارم، 1407 ه.ق.
10. مجلسی، محمدباقر، بحار الانوار، تهران: دارالکتب الاسلامیه، اول، 1315 ه.ق.
11. معین، محمد، فرهنگ فارسی معین، تهران: زرین، دوم، 1387 ه.ش.

مقالات:

1. احمدی، ابراهیم، «انعطاف ناپذیر دانستن نقش های جنسیتی و دفاع از تبعیض های جنسیتی»، پژوهشنامه زنان، 1، 1397 ه.ش.

2. احمدی، فاطمه، تشکری، زهرا، «تاثیر خانواده در جامعه پذیری نقش های جنسیت از دیدگاه اسلام و فمینیسم»، پژوهش های اسلامی جنسیت و خانواده، 6، 1400 ه.ش.
3. اشترايه، فاطمه، مهدویان، علیرضا، خدابخشی کولایی، «مقایسه نقش های جنسیتی و خود متمایز سازی در دانشجویان متاهل زن»، زن و جامعه، 4، 1392 ه.ش.
4. امین پور شیخانی، ریحانه، پورمحسن، معصومه، خوش روش، وحید، «پیش بینی پایداری ازدواج بر اساس نقش های جنسیتی و عدالت زناشویی»، رویش روان شناسی، 7، 1403 ه.ش.
5. ایروانی، محمد امین، «کلیشه ها و نقش های جنسیتی در جامعه ی ما»، برند آفرین، 47، 1402 ه.ش.
6. باقری، بهرام، «شکل گیری نقش های جنسیتی»، کتاب ماه، 53، 1380 ه.ش.
7. پناهی، علی احمد، «نقش های جنسیتی زن و مرد در نظام خانواده»، معرفت، 1، 1390 ه.ش.
8. جهانبخش، سمانه، کراسکیان موجمباری، آدیس، جمهری، فرهاد، «نقش میانجی پذیرش نقش های جنسیتی در رابطه بین توانمندی های منش و شادکامی در زنان»، رویش روان شناسی، 11، 1403 ه.ش.
9. حاج امینی، مهدی، دیگران، «نقش آزادی های سیاسی در نابرابری های جنسیتی: مشاهدات جهانی»، زن در توسعه و سیاست، 3، 1403 ه.ش.
10. حاجلو، نادر ف مقدسی، خدیجه، «همبسته های تعارض نقش جنسیتی دانشجویان: تعارض نقش جنسیتی می تواند بهزیستی روان شناختی را پیش بینی کند»، اصول بهداشت روانی، 1، 1394 ه.ش.
11. حبیب، حمدالله، فاطمی، ماریا، «نقش جنس و نقش های جنسیتی بر خودکارآمدی ریاضی»، فصلنامه فرهنگی-تربیت زنان و خانواده، 33، 1394 ه.ش.
12. خمسه ای، اکرم، «بررسی ارتباط میان رفتار جنسی و طرحواره های نقش جنسیتی زنان و مردان در خانواده»، خانواده پژوهی، 8، 1385 ه.ش.
13. دهقانی، هادی، صفورایی، محمد مهدی، «رابطه «نقش های جنسیتی» و «تیپ شخصیتی» زوجین با «کارآمدی خانواده»»، مطالعات اسلام و روانشناسی، 23، 1397 ه.ش.
14. رجبی، غلامرضا، قربانی، فردین، خجسته مهر، رضا، «بررسی رابطه ایدئولوژی های جنسیتی، نقش های زناشویی، هوش هیجانی و کیفیت زندگی»، مشاوره و روان درمانی خانواده، 1، 1390 ه.ش.
15. ریاحی، محمد اسماعیل، محمود آبادی، زینب، «تبیین جامعه شناختی اثر نقش های جنسیتی بر افسردگی با تاکید بر مفهوم خود خاموشی»، جامعه شناسی کاربردی، 1، 1397 ه.ش.

16. سفیری، خدیجه، زارع، زهرا، « بررسی ارتباط کلیشه های جنسیتی و تضاد نقش های زناشویی د رزوج های جوان»، پژوهشنامه علوم انسانی دانشگاه شهید بهشتی، 53، 1386 ه.ش.
17. شکری، امید، دیگران، « نقش تفاوت های جنسیتی در سبک های مقابله با استرس و سلامت روانی» روانشناسی معاصر، 5، 1387 ه.ش.
18. شکری، امید، کدیور، پروین، دانشور پور، زهره، « تفاوت های جنسیتی در بهزیستی ذهنی: نقش ویژگی های شخصیت»، روانپزشکی و روانشناسی بالینی ایران، 50، 1386 ه.ش.
19. شیرچی، فاطمه، « روش های تربیت جنسیتی کودکان با تاکید بر نقش خانواده در آموزه های اسلامی»، مطالعات تربیتی و روان شناختی خانواده، 7، 1401 ه.ش.
20. صادقی فرد، مریم، فخاریان، نسرین، «رابطه بین ویژگی های شخصیت و باورهای فراشناختی در نوجوانان: نقش تفاوت های جنسیتی»، پژوهش های کاربردی در مشاوره، 3، 1397 ه.ش.
21. ظهیره وند، راضیه، « رابطه ادراک از نقش های جنسیتی و رضایت از جنس»، پژوهش زنان، 2، 1383 ه.ش.
22. عاملی رضایی، مریم، « کلیشه های جنسیتی نقش های خانوادگی در چند متن تعلیمی منشور»، اجتماعیات در ادب فارسی، 1، 1401 ه.ش.
23. فلاحتی، لیلا، « نگرش به نقش های جنسیتی در نسبت با قومیت و جنسیت»، تحقیقات فرهنگی ایران، 1، 1395 ه.ش.
24. کربلایی، محبوبه، کرمی، جهانگیر، « پیش بینی خودکارآمدی بر اساس تاب آوری، تبعیض جنسیتی ادراک شده و طرحواره های نقش جنسیتی زنان»، پژوهش های روان شناسی اجتماعی، 36، 1398 ه.ش.
25. محمدیاری، انسیه، دیگران، « شناسایی کشمکش های نقش جنسیتی و مالی زنان شاغل درگیر تعارضات زناشویی: مطالعه پدیدار شناسی»، فصلنامه فرهنگی-تربیتی زنان و خانواده، 64، 1402 ه.ش.
26. موید حکمت، ناهید، « نقش های جنسیتی و توسعه یافتگی»، فرهنگ، 22، 1376 ه.ش.
27. میری فرد، اصغر، ولی نژاد، عبدالله، « مطالعه نقش تفاوت های جنسیتی در ابعاد دین داری دانشجویان»، پژوهشنامه اسلامی زنان و خانواده، 7، 1395 ه.ش.
28. نیکوگفتار، منصوره، « تفاوت های جنسیتی در سلامت اجتماعی: نقش فردگرایی-جمع گرایی»، رفاه اجتماعی، 53، 1393 ه.ش.

29. هاشمی، سهیلا، احمدی، ام البنین، « نقش خودکارآمدی عمومی و نقش های جنسیتی مردانگی و زنانگی در سرسختی روان شناختی»، پژوهش های نوین روان شناختی تبریز، 37، 1394ه.ش.
30. الهی دوست، سعیده، دیگران، « مقایسه و ارزیابی نقش های جنسیتی در فرهنگ قرآن کریم»، قرآن فرهنگ و تمدن، 2، 1401ه.ش.